

"TERRORISM IN GALATI" - THE PRESS AND THE LIE (UNDERSTOOD AS POLITICAL TACTIC)

Fănel Teodorașcu

PhD, "Danubius" University of Galați

Abstract: In the times we are living in, the politics' professionals are able to connect with the voters through multiple communication channels, the most important ones are the radio, the television, the newspapers and the Internet (with its various online tools). According to some authors, the newspaper is the only one that has never lost its importance. Even though at certain intervals, it was forced to redefine its objectives. In the United States' published literature it is shown that, shortly after its emergence, the press became an essential link between citizens and their political leaders. It is also shown here that the very existence of democracy is closely linked to the existence of the free flow of information. According to some Romanian authors, the press is nothing else but a reliable aid for the statesmen in their attempt to implement political tactics, tactics with the meaning of lies. In the first half of May 1887, communal elections were held in Galati. However, the camps involved in the electoral race were not satisfied with the battle of ideas and switched to real weapons. After the violent clashes that took place on May 11th between the supporters of the camps involved in the electoral race, a man died and several seriously injured people required medical attention. Obviously, the tragic event has been politically exploited by all those involved in this story. In our essay, we will pursue the manner in which the "Galati business" was presented in five of the newspapers of that time: Epoca, Lupta, România liberă, Telegraful and Voința națională.

Keywords: History of the press, journalism, politics, democracy, media.

1. Introducere

Unul dintre cei mai importanți gazetari români spunea, în urmă cu mai bine de opt decenii, că într-un stat modern nimic nu poate dobândi importanță fără sprijinul presei. Același gazetar mai arăta și că presa *poate avea un efect nociv* asupra cetățenilor unei țări dacă nu este folosită cu băgare de seamă.¹ Având *darul de a anima spiritul critic al publicului*,² presa joacă, așadar, un rol foarte important în viața politică a unui stat. Într-o lucrare de dată recentă, un alt autor susține că însăși existența presei garantează, oarecum, funcționarea democratică a instituțiilor unui stat modern: „În centrul politicii moderne se află ideea impunătoare și frumoasă că fiecare cetățean este - într-un fel limitat, dar extrem de semnificativ - conducătorul propriei

¹ Fănel Teodorașcu, *Pamfil Șeicaru I*, București, Ars Docendi, 2014, pp. 89-90.

² Ibidem, p. 91.

națiuni. Știrile joacă un rol vital în îndeplinirea acestei asigurări, fiindcă reprezintă canalul prin care ne cunoaștem liderii, apreciem cât sunt de potriviți să conducă statul și ne elaborăm punctele de vedere despre cele mai importante provocări economice și sociale ale zilei.”³ După aceeași sursă, presa își poate îndeplini menirea doar dacă este servită de jurnaliști cu o bună pregătire profesională, care știu, printre altele, să facă atractive știrile politice: „Percepția populară conform căreia știrile politice sunt plictisitoare nu e o chestiune minoră; căci atunci când știrile nu reușesc să atragă curiozitatea și atenția unui public larg prin tehnicile de prezentare, societatea devine primejdios de incapabilă să-și exploreze dilemele și, în consecință, să îndrume voința publică spre schimbare și îmbunătățire.”⁴ De altfel, ziarul a fost tot timpul o armă ideală pentru cei care și-au dorit să cucerească puterea politică într-un stat.

Câteva dintre caracteristicile ziarelor sunt prezentate de Claude-Jean Bertrand: „Sunt periodice, tipărite de obicei pe hârtie de calitate medie și au între una și șapte apariții pe săptămână. Cotidienele apar 5 până la 7 zile pe săptămână. [...] În afară de cotidienele sportive și economice, ele oferă o perspectivă generală asupra actualității. Prin tradiție, este vorba, înainte de toate, de informații politice, dar conținuturile variază în funcția de zona acoperită: ziarul dintr-un orașel se ocupă mai ales de evenimente locale, pe când cotidianul din capitală se preocupă într-o mare măsură de afaceri naționale și internaționale.”⁵ Trebuie spus că, după cum arată Peter Brielmaier și Eberhard Wolf, termenul „ziar” a avut la început înțelesul de „noutate”. Abia mai târziu „suportul purtător de noutăți” a căpătat numele de „ziar”.⁶

Astăzi, profesioniștii politiciii au la dispoziție, pentru a intra în legătură cu electoratul, mai multe canale de comunicare, dintre acestea cele mai importante sunt radioul, televiziunea, ziarele și internetul (cu diferitele sale instrumente online). După unii autori, ziarul este cel care nu și-a pierdut niciodată din importanță. Asta deși, la diferite intervale de timp, acesta este nevoit să-și redefină obiectivele: „Cititorul vrea să fie la curent cu toate evenimentele din preajma sa și din lume. De când radiodifuziunea și televiziunea se achită de această misiune mult mai prompt (chiar dacă nu foarte cuprinzător), tot mai important devine domeniul *formării de opinie* și *al informării de fond*. Cititorul caută un sprijin pentru a înțelege fenomenele zilnice, tot mai complexe.”⁷ Rolul ziarului de *decodificator* al evenimentelor zilnice nu reprezintă însă o invenție a vremurilor noastre: „În trecutul ei, presa, se știe, a fost o oglindă vie a sentimentului public la noi. Născută dintr-o dorință entuziastă de-a deveni o tribună de idei și neglijând cu desăvârșire sau punând pe-al doilea plan latura comercială, gazetăria era plămânul prin care respira un popor dornic să se smulgă dintr-o viață patriarhală și să se adapteze formelor din Apus.”⁸ În 1908, într-un articol din *Țara noastră*, presei i se reproșa că se preocupă prea mult de funcția sa de informare și își ignoră funcția de educație. Pentru susținerea acestei idei vom apela la un fragment ceva mai mare:

„Citind ziarele noastre de pe o zi pe alta, dintr-o săptămână în alta, suntem siguri că mulți vor fi ajuns la convingerea noastră: că opinia publică nu este bine servită în cele politice. Nu că

³ Alain de Botton, *Știrile. Manualul utilizatorului*, Traducere din engleză de Radu Paraschivescu, București, Humanitas, 2015, p. 30.

⁴ Ibidem, p. 33.

⁵ Claude-Jean Bertrand, *Tipologia mijloacelor de informare în masă*, în Claude-Jean Bertrand, *O introducere în presa scrisă și vorbită*, Prefață de Claude-Jean Bertrand, Traducere coordonată de Mirela Lazăr, Polirom 2001, p. 42.

⁶ Peter Brielmaier, Eberhard Wolf, *Ghid de tehnoredactare. Punerea în pagină a ziarelor și revistelor*, Traducere de Viaceslav Odobescu, Iași, Polirom, 1999, p. 38.

⁷ Ibidem, p. 15.

⁸ Octavian Goga, *Mustul care fierbe*, București, p. 157.

ziarele nu ar fi bine scrise, căci, din punctul acesta de vedere și în asemănare cu trecutul, progresele noastre ziaristice sunt mari. Și chiar și ca organe de informațiune ele își fac pe deplin datoria, ținându-și cititorii în curent cu cele ce se petrec în țară și în univers. Pricina este aiurea, este în modul cum ziarele înțeleg să facă educația politică a poporului, în felul cum îi infiltrază credințe și-i arată mijloacele de luptă. Iar în această direcție se greșește mult, foarte mult.

Iată o constatare care unora li se va părea nedreaptă. Li se va părea, pentru că ei se gândesc la căldura, la sufletul ce palpită în atâtea avântate articole și pline de frumoase îndemnuri. Și se mai gândesc la atâția inși care astăzi își ispășesc franchetea după zăvoarele grele ale temnițelor de stat. Ei, dar să nu ne amăgim! Temnițele nu sunt totdeauna o dovadă a tăriei ideilor noastre, ci mai mult o probă a unei justiții... capricioase. Iar avântul și sentimentalismul, orice calități frumoase ar fi, nu sunt în același timp și însușiri politice, - ci, poate, dimpotrivă, - își au un rost cu totul de alt ordin în educația unui popor.

Constatarea noastră se referă însă la fondul politicii ziarelor noastre, la ideile pe care le reprezintă și le deapănă în cursul zilelor. Și aici ne izbim în primul rând de lipsa lor de claritate.

Chestiunea e de mare importanță. O presă confuză, șovăitoare, plină de contraziceri la fiecare pas, e cât se poate de periculoasă pentru opinia publică, pe care, în loc de a o lămuri, o zăpăcește. O presă fără idei conducătoare bine definite și care chiar și în jurul problemelor celor mai vitale, face experimente și gimnastică statistică, se îndepărtează cu totul de la menirea ei. Aiurea, la alte popoare mai mari, mai înaintate și economicește mai bine organizate, pot să existe și asemenea ziare cu un rost comercial, noi însă nu ne putem permite luxul să susținem ziare care nu-și îndeplinesc o misiune superioară.”⁹

În presa românească, *articolul de opinie* a început să înregistreze scăderi de prestigiu după încheierea primului război mondial, când locul acestuia de pe prima pagină era luat de *informații și reportaje*.¹⁰ Noile strategii editoriale, care excludeau articolul de opinie și aduceau tiraje de zeci de mii de exemplare, i-au determinat pe unii reprezentanți ai breslei gazetărești să eticheteze ziarele de la București ca fiind „scormonitoare de scandal” și „răspânditoare de venin”¹¹.

2. Câteva chestiuni tehnice

Concomitent cu transformarea realităților sociale, munca jurnalistului s-a schimbat mult în ultimele decenii. Îmbunătățirile de ordin tehnic de care presa a beneficiat în ultimele decenii au făcut ca atribuțiile unui jurnalist să fie mult mai mari, comparativ cu ceea ce se întâmpla într-o redacție la sfârșitul secolului al XIX-lea. În lucrarea *Ghid de tehno-redactare. Punerea în pagină a ziarelor și revistelor*, Peter Brielmaier și Eberhard Wolf arată în ce constă această schimbare: „Jurnaliștii de azi, care nu sunt responsabili doar de conținut, ci se ocupă și de imagini, paginază și decid în legătură cu înfățișarea ziarului, se confruntă deseori cu astfel de probleme. Imaginea profesiei de jurnalist s-a schimbat radical în ultimii ani; în majoritatea cazurilor, astăzi, redactorii sunt cei ce se ocupă de proiectul grafic și de paginare.”¹² Această situație se datorează apariției calculatoarelor personale, care le „oferă redactorilor posibilitatea de a asambla singuri pagini întregi, fără ajutorul specialiștilor sau al tehnicienilor”¹³. Aceeași sursă arată că, la sfârșitul secolului trecut, din dorința *dea optimiza producția ziarelor*, „tot mai multe edituri din

⁹ *** „Slujirea opiniei publice”, în *Țara Noastră*, anul II, nr. 31, 27 iulie (9 august) 1908, p. 1.

¹⁰ Fănel Teodorașcu, *Pamfil Șeicaru*, București, Ars Docendi, 2014, pp. 86-87.

¹¹ Alexandru Hodoș, „Un început de opinie publică”, în *Țara Noastră*, anul IV, nr. 43, 28 octombrie 1923, p. 1377.

¹² Peter Brielmaier, Eberhard Wolf, *Ghid de tehno-redactare. Punerea în pagină a ziarelor și revistelor*, Traducere de Viaceslav Odobescu, Iași, Polirom, 1999, p. 7.

¹³ *Ibidem*, p. 7.

Germania încredințează realizarea de pagini întregi redacțiilor, și nu unui corp profesional specializat, tehnoredactorii.” Autorii citați menționează și faptul că presa „nu este singurul domeniu în schimbare”, astfel de evoluții înregistrându-se „în toatedomeniile muncii jurnalistice”. Marele neajuns al acestei situații este acela că trecerea producției pe primul plan face ca redactorii să aibă „tot mai puțin timp pentru conținutul știrilor”.¹⁴

Un articol interesant referitor la problemele tehnice ce țin de apariția unui ziar era publicat în *Almanahul graficei române 1925*, sub semnătura lui Constantin Mille. Într-o primă parte a acestui text, autorul vorbește despre demersurile făcute de el pentru a scurta timpul ce era necesar tipăririi unui ziar, deși, la acea dată (începutul lui 1900), această chestiune nu se afla, în mod normal, printre atribuțiile unui gazetar și nici printre cele ale unui director de gazetă:

„În lunga mea carieră de ziarist, am avut ocaziunea să mă ocup și de artele grafice. La noi, inițiative sunt foarte puține. Rutina este și a fost atotstăpânitoare. Așa fiind, deși aveam în sarcina mea conducerea a două gazete, *Adevărul* și *Dimineața*, totuși trebuia să mă gândesc la îmbunătățirile tehnice de imprimare a acestor organe de publicitate, căci alții nu se gândeau.

Cazzavillan¹⁵ a introdus cel dintâiu mașina rotativă în România. Era însă nevoie ca pe lângă tirajul repede al ziarului și compoziția lui să se facă mai repede. Putând compune repede, poți da cât mai multe știri de ultima oră. Mi s-a părut că compoziția cu mâna este prea înceată – o mie de litere pe oră –, pe când compoziția mecanică poate da cel puțin patru mii de litere pe oră.

Așa fiind, m-am pus să studiez chestiunea și pentru aceasta am vizitat câteva expoziții de tipografie și instalațiile câtorva mari organe din străinătate. Era în anul 1906. Existau mai multe sisteme de mașini de cules. [...] M-am oprit atunci la sistemul mașinilor «Linotype Mergenthaler», care produce rândul întreg în bloc și care, afară de dezavantajul corecturii, este ideal pentru un ziar. Patenta acestei linotype era cumpărată din America de o firmă din Berlin și prin reprezentantul ei vienez Gebrüder Gell am comandat două mașini Linotyp, primele care s-au introdus în România.”¹⁶

Acțiunea lui Constantin Mille a provocat, însă, nemulțumiri în rândul tipografilor din București, ei temându-se că noua tehnologia îi va lăsa fără locuri de muncă. În ciuda acestui fapt, în 1925, după cum arăta directorul ziarelor *Adevărul* și *Dimineața*, era „imposibil de a face un ziar fără de a avea mașini de cules.”¹⁷

În 1936, cu ocazia ajungerii la apariția cu numărul 500, *Realitatea Ilustrată* publica un articol în care se arăta *cum se face o revistă*. Textul se întindea pe patru pagini și conținea numeroase fotografii care ilustrau etapele apariției unei reviste:

„Există două procedee mai importante de imprimare: tiparul obișnuit, folosit de ziare și de editurile de cărți, și heliogravură, procedeu întrebuintat de marea majoritate a revistelor săptămânale. În special după război, au apărut în străinătate foarte multe reviste și toate au adoptat procedeul nou de imprimare, al heliogravurii.

La noi în țară, *Realitatea Ilustrată* se străduiește să țină pas cu revistele asemănătoare din celelalte țări, tipărindu-se și ea cu același procedeu nou. Revista noastră și-a adus mașini speciale, încă de acum patru ani și din ce în ce – pe măsură ce se formează personalul tehnic potrivit – ea își îmbunătățește condițiunile de apariție.”¹⁸

¹⁴ Ibidem, p. 8.

¹⁵ Luigi Cazzavillan a fost fondatorul ziarului *Universul*.

¹⁶ Const. Mille, „Introducerea mașinilor de cules în România”, în *Almanahul graficei române 1925*, Craiova, Editura Grafica Română, pp. 36-37.

¹⁷ Ibidem, p. 37.

¹⁸ N.C., „Cum se face o revistă”, în *Realitatea Ilustrată*, anul X, nr. 500, 19 august 1936, p. 6.

În continuare, autorul textului divulga publicului unul dintre cele mai importante *secrete* ale activității jurnalistice, iar acesta e faptul că unui om de presă îi este foarte greu să știe *ceea ce va interesa publicul*: „Un document fotografic care ar arăta deosebit de interesant nu e pentru toată lumea astfel. Acum vreo trei ani bunăoară, o fotografie neobișnuit de frumoasă și care la prima vedere părea că reprezintă niște puncte pe o placă de marmoră, înfățișând în realitate o colonie de foci pe o banchiză de gheață, fotografiată din avion, a fost reprodusă numai în vreo 12 reviste, pe câtă vreme capul unei pisici siameze executată de [Andre] Kertesz a fost copertă pentru 23 reviste mondiale și s-a reprodus în alte o sută.”¹⁹ În privința redactării unei reviste, arată aceeași sursă, elementele cele mai importante sunt *ideea unui articol și documentarea fotografică și execuția*. „Tot ceea ce se poate exprima sau înfățișa prin imagine nu mai trebuie să fie prin text, și invers. Cel mai bun lucru este să se caute să se exprime faptele prin fotografie, ideile prin cuvinte. Ideile prin imagine nu sunt admise decât în caricaturi, altminteri, ele apar ca un simbolism copilăresc. În ceea ce privește imaginea, ea trebuie să fie de o exactitate cât mai perfectă, și nu trebuie să ne mulțumim niciodată cu aproximația.”²⁰ În articolul sunt explicate și acele elemente care diferențiază o revistă de un ziar:

„Un ziar mare e foarte aproape de evenimente. El poate urmări desfășurarea lui, primește telegrame, telefoane, telefotografii și apare imediat cu reportajul. Dimpotrivă, o revistă săptămânală are nevoie de câteva zile până să poată apărea și riscă astfel să publice o fotografie care a fost vazută sau un reportaj despre care s-a vorbit. Trebuie, prin urmare, multă chibzuință, cu atât mai mult, cu cât revista trebuie să fie mai interesantă, deoarece prețul ei este mult mai mare decât al ziarelor. În ceea ce privește procedeul tehnic de imprimare, dacă heliogravura are avantajul asupra tiparului obișnuit a da fotografiile mult mai clare și mai frumoase, prezintă dezavantajul de a fi mult mai încet.”²¹

În text sunt prezentate și principalele etape tehnice ale apariției unei reviste, asupra acestora, însă, nu ne vom opri.

În ceea ce privește *punerea în pagină*, Peter Brielmaier și Eberhard Wolf arată că în cazul ziarelor de acum câteva secole *paginarea* „seamănă foarte mult cu cea a paginilor de publicitate a ziarelor moderne. Toate anunțurile curgeau unul după altul, fiind paginate în *scară*.”²² Tiparul de carte reprezintă originea acestei paginări:

„Cotidianele timpului utilizau același tip de paginare ca și cărțile, dar, în plus, au început să alinieze articolele unul după celălalt, în coloane. Această formă de paginare s-a mai păstrat până azi în enciclopedii și lexicoane. [...] Articolele se succed și continuă în coloana următoare, respectiv pe pagina următoare. Unicele elemente de separare sunt locul și timpul când a fost scris articolul. Aceste scurte date sunt plasate central. Titlurile, ca instrumente de evidențiere, lipsesc cu desăvârșire.

Avantajul acestei paginări vine din simplitatea realizării. Nu trebuie uitat însă că articolele erau aranjate în ordinea sosirii lor în redacție. Dacă un articol, sosit mai târziu, trebuia plasat în capul paginii sau pe pagina de titlu, atunci întreaga paginare era bulversată. Dezavantajul constă în faptul că articolele nu puteau fi evaluate vizual. Toate știrile aveau aceeași pondere. Această paginare s-a impus totuși în cotidianele care preferau formatele mari,

¹⁹ Ibidem, p. 6.

²⁰ Ibidem, pp. 6-7.

²¹ Ibidem, p. 8.

²² Peter Brielmaier, Eberhard Wolf, *Ghid de tehnoredactare. Punerea în pagină a ziarelor și revistelor*, Traducere de Viaceslav Odobescu, Iași, Polirom, 1999, p. 37.

ce permiteau inserarea mai multor coloane. Pe un format mai mare, această formă de paginare risipește orice speranță de claritate. Ea permite, în principiu, doar o citire consecutivă a articolelor.²³

După cei doi autori citați, un pas important în „evoluția graficii în jurnalism a fost «inventarea» titlului”²⁴.

3. Presa, minciuna și politica

În literatura de specialitate din Statele Unite ale Americii se arată că *presa*, la scurt timp de la apariția sa, a devenit *o legătură esențială între cetățeni și liderii politici ai acestora*. Tot aici se arată și că însăși existența democrației se află în strânsă legătură cu existența liberei circulații a informației.²⁵ Într-o lucrare apărută în România, *Adevăr și minciună. Psihologia martorului*, apărută la începutul secolului trecut sub semnătura lui C. Rădulescu-Motru, se arată că presa este un ajutor de nădejde pentru oamenii de stat, în încercarea acestora de a-și pune în aplicare *tacticile politice, tactica* având înțelesul de *minciună*:

„În politică, minciuna este la ea acasă. În limba obișnuită, ea se mai numește și tactică.

Omul de stat și politicianul de meserie nu înving decât prin... tactică.

Un om de stat, bunăoară, este tras la răspundere pentru vreunul din actele sale. A prelungi dezbateră asupra acestui act, pentru o mai bună lămurire a lui, ar fi o abordare absolut cinstită... Dar fiecare înțelege că această ar fi o procedură lipsită de tactică. Și tactica este diversiunea: atențiunea mulțimii îndreptată spre altceva. Era învinuit, bunăoară, omul de stat că a risipit banul public sau că a dat o soluție greșită unei chestiuni oarecare; repede, a doua zi, presa părtinitoare omului de stat dă amănunte senzaționale despre o crimă înfiorătoare săvârșită în condițiile cele mai misterioase. Dacă se poate pune crima în sarcina adversarului, atât mai bine, dar aceasta nu-i de nevoie. Se poate vorbi despre orice crimă, bineînțeles și de una care n-a avut loc niciodată. Diversiunea prinde; diversiunea prinde totdeauna.”²⁶

După C. Rădulescu-Motru, toți cei implicați în viața politică a unui stat sunt specialiști în diversiune: „Până și omșorii de stat, nu numai oamenii de stat, o știu întrebuința. De la operațiunile de stat, ea a trecut chiar până și în operațiunile politice mai inferioare. Nu este gazetar care să nu o încerce la ocazie.”²⁷ Cel mai bun exemplu în acest sens, spune același autor, este Otto von Bismarck, care obișnuia ca înainte de a cere în parlament aprobarea unui credit pentru armată să vorbească opiniei publice despre iminența izbucnirii unui război între Germania și Franța.²⁸

Astăzi, deși oamenii politici au la dispoziție în relația lor cu cetățenii mai multe instrumente media ca în trecut, vorbele lui C. Rădulescu-Motru nu și-au pierdut valabilitatea.

4. Epoca și Lupta – vedetele ziaristicii bucureștene între 1885 și 1887

În lucrarea *Bucureștii Vechiului Regat*, semnată George Costescu, se arată că 1885 este anul *adevărului afirmării a ziaristicii bucureștene*.²⁹ Referitor la ceea ce s-a întâmplat cu presa până la acel moment, C. Bacalbașa făcea următoarele precizări: „Până după războiul din 1877-78, ziarele din România - vorbesc de Principatul liber - aveau o factură uniformă. Mai mult ziare

²³ Ibidem, pp.36-37.

²⁴ Ibidem, p. 37.

²⁵ Thomas E. Patterson, *The American Democracy*, McGraw-Hill, Inc, Second edition, 1994, p. 404.

²⁶ C. Rădulescu-Motru, *Adevăr și minciună. Psihologia martorului*, București, Editura Librăriei Leon Alcalay, pp. 33-34.

²⁷ Ibidem, pp. 34-35.

²⁸ Ibidem, p. 36.

²⁹ George Costescu, *Bucureștii Vechiului Regat*, București, Editura “Universul”, 1944, p. 238.

politice, cultivând polemica de la partid la partid și dând o deosebită băgare de seamă politicii și faptelor din afară.”³⁰ După aceeași sursă, primul ziar care a schimbat, într-o oarecare măsură, fizionomia ziarului românesc a fost *România Liberă*, care a apărut la 15 mai 1877. Primul obiectiv al ziarului era să atragă de partea sa cititorii *Telegrafului*, lucru pe care l-a și făcut: „De la început acest ziar a însemnat un pas înainte în presa română din punctul de vedere al înfățișării cu mult mai literare. Aproape întregul tineret și aproape toată intelectualitatea a înțeles superioritatea intelectuală a noului ziar asupra *Telegrafului*.”³¹ Ceea ce nu a reușit *România Liberă* să facă a fost să aduc un conținut cu adevărat nou, rămânând un reprezentat al „mănunchiului de credințe cunoscut”. Revoluția în presă a fost adusă de *Epoca* (noiembrie 1885) și *Lupta* (iulie 1884). Cele două ziare au adus, arată C. Bacalbașa, o reală transformare a ziaristicii române.³² Una dintre reușitele *Epocii* a fost schimbarea radicală a temperamentului presei din România: „Tinerii conservatorii veniți de curând de la Paris erau plini de avântul combativ francez al epocii. [...] Acest ziar a dat o nouă îndrumare presei române, a dus nota vie, violentă, personală pe urmele căreia trebuia să calce, puțin după aceea, *Lupta* lui Gheorghe Panu și *Adevărul* lui A. Beldiman.”³³ Perioada de glorie de a *Epocii* a ținut până în 1888, când a avut loc răsturnarea *Partidului Liberal de la putere*.

Lupta era scoasă de Gheorghe Panu, mai întâi la Iași, iar apoi, din 23 noiembrie 1886, la București: „Pe când la București se ridica și se impunea *Epoca*, ca cel mai vehement și mai dârz ziar ziar anti-guvernamental, la Iași, talentul original al lui Gheorghe Panu, făcea senzație în tot tineretul și în toată lumea intelectuală. [...] În scurt timp, *Lupta* lui Panu a dobândit o mare popularitate printre intelectualii bucureșteni.”³⁴ *Epoca* și *Lupta* au dus împreună lupta de moarte împotriva regimului lui Ion Brătianu. Ca și în cazul *Epocii*, după 1888, succesul *Luptei* s-a stins. Interesele *Partidului Liberal* erau apărate de *Voința Națională* (iulie 1884), ziar „apărut în urma despărțirii lui C.A. Rosetti de Ion Brătianu”, fapt care a făcut ca *Românul* să nu mai fie „organul guvernului”³⁵.

5. Terorismul de la Galați

5.1. Faptele

În anul 1887, în prima jumătate a lunii mai, la Galați sunt organizate alegeri comunale. Taberele implicate în cursa electorală nu se mulțumesc cu lupta de idei și trec la arme adevărate. În urma unor ciocniri violente ce au loc, în ziua de 11 mai, între susținătorii taberelor implicate în cursa electorală, un om moare, iar mai multe persoane ajung în spital cu răni grave.³⁶ Tragicul eveniment va fi exploatat politic, evident, de toți cei implicați în această poveste. Ziarele prezentau faptele în funcție de interesele politice ale celor care le finanțau existența. Situația e explicată de C. Bacalbașa în felul următor: „Pe acea vreme ziaristii erau încă împărțiți în tabere ostile, ziarismul pur profesionist nefiind încă destul de dezvoltat, acei care scriau în gazete aveau

³⁰ C. Bacalbașa, *Ziaristica română din zilele noastre*, în N. Iorga, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916*, București, Atelierele Societății Anonime „Adevărul”, 1922, p. 173.

³¹ Ibidem, p. 173.

³² Ibidem, p. 176.

³³ Ibidem, p. 179.

³⁴ Ibidem, p. 179.

³⁵ Ibidem, p. 185.

³⁶ Idem, *Bucureștii de altădată (Vol. II: 1885-1900)*, București, Editura Ziarului „Universul” Soc. Anonimă, 1928, p. 45.

toate patimile partidelor ce reprezentau.”³⁷ Cea mai zgomotoasă relatare a acestui subiect a aparținut *Epocii*, gazetă care se lăuda cu un tiraj zilnic de *șase mii de foi*. Tirajul acesta era impresionant, chiar dacă în acea perioadă *Universul* începea să bată record după record în materie de vânzări. *Epoca* avea patru pagini. Primele două erau rezervate textelor jurnalistice. Cea de-a treia pagină conținea, în special, informații de tipul *ultima oră*. Aici puteau fi găsite și anunțuri publicitare, suprafața ocupată pe pagină de acestea nu era însă semnificativă. Ultima pagină era dedicată textelor publicitare. Aici puteau fi găsite doar anunțuri de *mică și mare publicitate*.

5.2. „Afacerea de la Galați”

În 12 mai 1887, *Epoca* publica conținutul unei telegrame venite la sediul redacției de la Galați, ce era semnată *Ressu, Fulger, Mihăilescu și Robescu*, care anunța că la alegerile comunale „lista opozițiunii a trecut întreagă, 199 voturi contra 143 guvernamentale și 39 împrăștiate și anulate.”³⁸ Informația aceasta era chiar senzațională, în condițiile în care, după cum se arăta în același ziar, „în toate părțile” se vorbea despre „triumful regimului la alegerile județene”³⁹. Paginile următoare, însă, aduceau cititorilor vești îngrozitoare. Pe coloanele rezervate *informațiilor* (în pagina a 2-a), dar și pe cele ale *ultimelor informații* (în pagina a 3-a) erau prezentate numeroase detalii ale ceea ce a fost numit de presă „afacerea de la Galați”.

În vremurile la care facem referire, informația circula anevoios. Era imposibil ca într-un ziar să fie prezentat în mod detaliat un eveniment petrecut cu doar o zi înainte. Din acest motiv, informațiile publicate de *Epoca* la data deja menționată erau, de fapt, niște zvonuri, dar această situație nu-i era ascunsă publicului. Singurele informații certe erau cele trimise la București cu ajutorul telegrafului de către unii apropiați ai *Epocii*: „Colectiviștii disperăți de înfrângerea lor au blocat străzile cu bande de bătăuși și gardiști deghizați. Alegătorii [sunt] atacați pe străzi de bătăuși. Lascăr Cernat, care a fost ales ieri, N. Vlaicu, Pacu și mulți alți alegători n-au putut pătrunde la primărie și au fost grav bătuți. Teroarea [e] la culme. Armata e concentrată la localul primăriei. Siguranța nu mai există pentru noi. Ressu și alții [sunt] arestați. Detalii prin poștă.”⁴⁰ Singurele informații care mai existau despre această „afacere” erau cele puse în circulație de surse care făceau parte din tabăra ce susținea partidul aflat la guvernare: „D[omnul] General Angelescu, ministrul de resbel, a spus că s-au tras la Galați mai multe focuri de revolver. Găsindu-se un revolver la d[omnul] Ressu, amicul și colaboratorul nostru, distinsul avocat al baroului gălățean, fostul primar al Galaților a fost arestat.”⁴¹ O altă sursă, ministrul de finanțe Constantin Nacu, „insinua” că, în timpul evenimentelor de la Galați, C. Ressu, liderul local al opoziției, ar fi ucis un om, motiv pentru care acesta a și fost arestat.⁴²

Rolul jucat de C. Ressu la Galați era unul foarte important. În volumul *Portrete și tipuri parlamentare*, apărut în 1892, G. Panu îi face acestuia următoarea prezentare:

³⁷ Idem, *Ziaristica română din zilele noastre*, în N. Iorga, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916*, București, Atelierele Societății Anonime „Adevărul”, 1922, p. 181.

³⁸ Ressu, Fulger, Mihăilescu și Robescu, „Succesul de la Galați”, *Epoca*, a doua ediției, anul II, nr. 438, 12 (24) mai 1887, p. 1.

³⁹ N. Fleva, „Alegerile sub colectiviști”, în *Epoca*, a doua ediției, anul II, nr. 438, 12 (24) mai 1887, p. 1.

⁴⁰ G.C. Robescu, „Informațiuni - Primim de la Galați următoarea telegramă de la d. deputat G. Robescu”, în *Epoca*, a doua ediției, anul II, nr. 438, 12 (24) mai 1887, p. 2.

⁴¹ *** „Ultimele informații - Afacerea de la Galați”, în *Epoca*, a doua ediției, anul II, nr. 438, 12 (24) mai 1887, p. 3.

⁴² Ibidem, p. 3.

„D[omnul] Ressu a știut, în Galați, unde face pe avocatul, a-și câștiga o mare influență în masa electorală. El a reușit a se alege în timpul celui mai grozav banditism electoral de la ultimele alegeri făcute sub I. Brătianu.

Deputatul de Galați a început a face politică de pe la 1880 și a fost înscris în grupul liberalilor moderați din Iași, din care făcea parte regretatul Conta, d[omnul] Mârzescu și alții.

Ziarul *Poșta* a fost deschis la Galați ca ziar al grupului moderat. După ce acest grup a dispărut sub loviturile liberalilor-naționali, d[omnul] Ressu a continuat a face politică pe socoteală sa și fiind în mare dușmanie cu naționalii liberali și cu cel mai distins dintre ei din localitate, d[omnul] Mihăilescu.

Contactul cu d[omnul] L. Catargiu, gălățean de origine, l-a făcut încetul cu încetul pe d[om]nul Ressu să intre în Partidul Conservator.

În Cameră, d[omnul] Ressu are o poziție onorabilă; nu este cel dintâi venit; inteligent, activ, îndrăzneț, d[omnul] Ressu, deși nu posedă o cultură sistematică, totuși se bucură de o reală influență în Partidul Conservator. Ceea ce până acum îl distinge pe deputatul de Galați este o independență de apreciere și o imparțialitate relativă, care îi face onoare. D[omnul] Ressu nu este dintre aceia care ascultă ordinele fără a le discuta. De multe ori le discută... și nu le execută... Este un fel de recalitrant în partid.”⁴³

Din cele arătate de G. Panu, se poate înțelege că C. Ressu avea o fire de nesupus, iar scandalul din 11 mai 1887 părea, mai degrabă, că-i pregătește un teren politic prielnic.

În același număr din 12 mai, *Epoca* cerea „de la șefii opoziției ca, în prezența evenimentelor de la Galați, să se întrunească de urgență și să ia măsurile cele mai energice, spre a veni în ajutorul”⁴⁴ *amicilor de la Galați*. Gazeta anunța că-l trimite la Galați, pentru a strânge informații, pe M. Deșliu, care era unul dintre cei mai importanți colaboratori ai săi.

Numărul din 13 mai al ziarului *Epoca* era unul cu adevărat senzational. Prima pagină era dominată de un titlu scris cu literă mare, care anunța abuzuri grozave comise de guvernul Ion C. Brătianu împotriva reprezentanților opoziției de la Galați: „Terorismul de la Galați”. Titlul de pe prima pagină nu era întâmplător. Termenul *terorism* era folosit cu înțelesul de *regim de teroare politică*.⁴⁵ Cu alte cuvinte, *Epoca* acuza în mod direct guvernul de folosirea unor practici ce aveau menirea de a răpândi teroarea în rândul cetățenilor care doreau să voteze alți candidați decât cei ai Partidului Național Liberal.

Prima pagină era ocupată, în totalitate, de „afacerea de la Galați”. În articolul de pe prima coloană, loc rezervat editorialului, autorul vorbește despre puternicul impact pe care întâmplările de la Galați le-au avut asupra locuitorilor orașului București: „Aseară când s-a răspândit prin oraș vestea despre cele petrecute la Galați, îngrijirea se vedea pe toate fețele și lumea întristată se întreba cu durere: *unde mergem?*”⁴⁶ Întrebarea „unde mergem?”, care e și titlul articolului, se tot repetă pe parcursul textului, intenția autorul fiind, probabil, aceea de a sublinia direcția periculoasă în care se îndreapta țara sub guvernarea Partidului Național Liberal. Autorul prezice izbucnirea unor revolte populare, ca urmare firească a abuzurilor comise, în mod repetat, de cei aflați în fruntea țării:

⁴³G. Panu, *Portrete și tipuri parlamentare*, București, Tipografia „Lupta”, 1892, pp.134-135.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Lazăr Șăineanu, *Dicționarul Universal al Limbii Române*, Ediția a VIII-a, Revăzut și adăugit la ediția a VI-a, Editura „Scrisul Românesc”, 1929, p. 649.

⁴⁶*** „Unde mergem”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 439, 13 (25) mai 1887, p. 1.

„Unde mergem? - Am ajuns la acel punct culminant și caracteristic în viața popoarelor asuprite când auzul infamiilor guvernamentale, vestea crimelor săvârșite, atentatele comise contra drepturilor și persoanelor cetățenilor nu mai produc indignarea și revolta conștiinței zgomotos exprimate, cum se exprimă de obicei orice mișcare sufletească cauzată de fapte care te surprind. Astăzi, opinia publică, strivită sub mormanul de infamii care țâșnesc una după alta din toate părțile țării ca puroiul din corpul încărcat de bube, a ajuns la acea indignare concentrată care are aproape înfățișarea liniștei, moment de înfricoșată potolire care precede totdeauna izbucnirile îngrozitoare.”⁴⁷

Autorul îl indica ca principal vinovat pentru cele petrecute la Galați pe generalul Radu Mihai, deținătorul funcției de ministru de interne, care și-ar fi făcut un obicei din *a comite sălbăticiii și atrocități* împotriva celor care se împotriveau guvernului condus de Ion C. Brătianu: „Nevoie pentru guvern nu era de a comite asemenea crime mârșave, și am putea zice că cele petrecute la Dorohoi și acum la Galați sunt mai mult un avertisment dat țării, este un fel de program, care, în loc de a fi scris în litere, e săpat cu nelegiuiri în mintea națiunii scandalizate.”⁴⁸ În coloanele 2, 3, 4 și 5 este prezentat filmul evenimentelor din 11 mai. Pe lângă telegramele primite de la colaboratorii gazetei, sunt publicate informații culese din ziarele gălățene:

„Iată cum ziarul *Galați* relatează cele petrecute:

În momentul când scriem aceste rânduri, o nouă pată de sânge a mânjit guvernul d[omnu]lui I.C. Brătianu.

Disperați, și pentru a-și acoperi rușinea zdrobitoare suferită în alegerile atât pentru comună, cât și pentru județ, și mai cu seamă în urma rușinoasei căderi încercate ieri la balotajul colegiului I județean, colectivității se hotărâra să puie mâna cu orice preț pe colegiul II de comună și II de județ, chiar cu prețul înscenării unei vânători de oameni.

Pregătirile

Astăzi desdimineață, gardiștii de oraș, în număr de peste 60, înarmați cu ciomege și revolvere la brâu și îmbrăcați civil, sub comanda șefilor polițienești și a capilor colectivității, ocupară sala, curtea și împrejurimile primăriei, unde se făceau alegerile pentru comună și balotajul la județ, cu ordin espres de a extermina pe capii opozițiunii. Cei vizați erau domnii Ressu, Catargi, Robescu, Mihăilescu și mai toți alegătorii opoziționiști cu pond în localitate. Sbirii nu se sfiau a spune oricui ordinul ce li se dăduse și hotărârea luată de administrație. Aceasta cu scopul de a intimida pe cei mai îndrăzneți.

Prima victimă

Cel dintâi care a căzut victimă agresiunii sălbatice a colectivității a fost d[omnu]l Lascăr Cernat, ales la colegiul I de județ, și actual membru în comitetul permanent. *Acesta nu apucase să intre în curtea primăriei și bătaușii, la ordinul comisarului Brăiloiu, se năpustiră asupra-i cu ciomegele și îl doborâră la pământ, lăsându-l aproape cadavru. D[omnu]l Cernat a fost ridicat în urmă de câțiva prieteni și dus acasă într-o stare deplorabilă.*

Faptul acesta s-a petrecut înainte de deschiderea biuroului.

Bătaușii în sala de vot

La deschiderea biuroului, d[omnu]l C. Ressu, candidat al opozițiunii la colegiul II de comună, însoțit de domnii Mihăilescu, Catargi și alți cetățeni, voind a intra în sala de alegeri pentru a depune biletele de vot la biuro, o ceată de bătauși năvăliră, sub conducerea comisarilor Gănescu și Brăiloiu, în sală și se aruncară cu ciomegele asupra lor și a alegătorilor ce-i însoțeau.

⁴⁷ Ibidem, p. 1.

⁴⁸ Ibidem, p. 1.

Ținuți în respect de atitudinea demnă și hotărâtă a d[om]nilor Ressu și Catargi, bătaușii rămaseră indeciși un moment, când, la un semn dat de comisarul Gănescu, o noua ceata de bătauși, care stătea gata în apropiere, năvăliră atunci ca sălbaticii și doborâră la pamânt pe d[om]nii Pacu, căruia i-au spart capul, și Xente, care a rămas aproape mort, lovind în dreapta și în stânga, spărgând capetele și rupând coastele celor ce cădeau sub ciomege. S-au făcut mulțimi de victime. În această învălmășeală, s-au tras mai multe focuri de revolver, în urma cărora a căzut mort un bătauș numit Stănică.

Panică în oraș

Într-o clipă, orașul fu cuprins de o adevărată panică; lumea înspăimântată fuge care încotro vedea cu ochii, străzile dimprejurul primăriei se întesară de lume; toți comentau faptele în tot chipul, blestemând regimul de orori și crime. Nimenea însă nu putea ști adevărul gol al celor întâmplare, fiindcă era imposibil să se apropie cineva de localul crimelor, care era păzit de bătauși. Vestele și copii șefilor opozițiunii și a multor alegători alergau în toate părțile disperate și sfâșiate de durere, căci se lățise zvonul că capii opozițiunii fuseseră omorâți pe loc.

Din fericire, aceștia putuse să scape, intrând în camera de vot și punându-se sub scutul președintelui. În acest timp, terorii și bătăile se exercitau pe o scară largă în curtea primăriei și în jurul ei.”⁴⁹

Cel împușcat era, după cum se mai arată în text, „un sergent deghizat”.

Și în următoarele pagini erau publicate numeroase informații referitoare la cele petrecute la Galați. Astfel, în pagina 2 se arată că, în gară, pasagerii veniți în București de la Galați cu trenul povesteau despre cum unul dintre șefii bătaușilor a fost împușcat. Tot de aici aflăm că regele a fost informat de ministrul justiției Eugeniu Stătescu și ministrul de interne Radu Mihai despre cele petrecute la Galați. Din pagina 3 aflăm că „o femeie însărcinată în opt luni a murit pe loc, de spaimă, văzând cum bătaușii băteau pe soțul său, în propria sa casă, fiindcă era alegător din opoziție.” Se mai arată și că armata se pregătea să ocupe orașul Galați.

Într-una din depeșele trimise redacției de corespondenții de la Galați erau prezentate primele rezultate ale investigațiilor făcute de aceștia pentru cititorii *Epocii*:

„În dimineața zilei de ieri, gălățenii observase că mai toate posturile de gardiști erau goale, grupe grupe de bătauși se vedeau înșirate prin toate răspântiile ce conduceau la localul primăriei, unde urma a se face alegerea colegiului II de comună și balotajul colegiului II de județ.

La opt ore jumătate, d[omnul] Lascăr Cernat, alesul opoziției la colegiul I, trecând singur pe dinaintea băncii, fu întâmpinat de o bandă de bătauși care, sub comanda comisarului Brăiloiu, îl zdrobi aproape. La auzul acesteia, mai mulți cetățeni, între care d[om]nii deputați Mihăilescu, Catargi, d[omnul] senator Bușilă, d[omnul] avocat Mihăilescu, comerciantul Măghearău cu d[omnul] Ressu și alții plecară, plecară spre primărie, spre a informa. În urma acestora, venea d[omnul] avocat N. Istrate, candidatul opozițiunii la colegiul în balotaj de județ, care aducea și buletinele spre a le depune biroului.

Aceștia, abia ajunși în dreptul casieriei ce vine vis-a-vis de localul alegerii, observară un grup de bătauși postați la colțul grilajului caseriei, în fruntea cărora observară pe comisarul Gănescu, îmbrăcat în civil, și pe sergentul Olteanu, în uniformă, un bătauș se repezi de colo și cu o ghioagă mare albă în mână se aruncă asupra d[omnului] Botez, scrutătorul la balotajul colegiului II de județ și care se afla alătura lângă Ressu, vociferând la adresa opozițiunii. Publicul interveni și fără niciun accident d[om]nii menționați putură înainta până în partea

⁴⁹ *** „Terorismul de la Galați”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 439, 13 (25) mai 1887, p. 1.

primăriei, atunci un signal de gardiști se auzi și la moment o altă bandă de bătăuși se văzu ieșind de din dosul porțiței primăriei la doi pași de poarta mare.

D[om]nii Bușilă Catargi și Mihăilescu, văzând pe d[omnul] C. Malaxa pe capul prispioarei de la biroul tehnic al primăriei, se opriră spre a-i povesti bătaia d[omnu]lui Cernat, iar d[om]nii Ressu, Istrate, Pancu și alții înaintară spre sala de sus a comunei.

În acest moment, bătăușii îl luară de la spate și o ciomăgeală cumplită se încinse în antreul sălii, d[om]nii Malaxa, Bușilă, Catargi și Mihăilescu se retrase în biroul tehnic unde numai astfel putură scăpa și unde se afla și d[omnul] magistrat Algiu, președintele biroului de balotaj județean.

De aici se vedeau pe fereastră bătăușii năvălind în sala de sus; se auzeau pârăiturile ciomegilor și în mijlocul acelei înfiorătoare scene s-au auzit din înăuntrul sălii de sus câteva descărcături de revolver.

Peste o jumătate de oră, sosi puterea armată care blocă curtea primăriei. Cu toată prezența armatei, tânărul Vlaicu și alții fură încă bătuți de ciomăgași.”⁵⁰

După terminarea luptelor, domnii Ressu, Pacu, Istrate și Xente au fost arestați. Opoziția, se mai arată în depeșă, pentru că nu a mai reușit să-și depună buletinele, nu a mai participat la alegeri.

În 14 mai, în editorialul semnat Alecu A. Balș li se cerea liderilor politici ai opoziției să plece la Galați, pentru a face o anchetă autentică asupra celor întâmplate acolo. Autorul le cerea și colegilor săi de breaslă să facă această deplasare, pentru ca nimic din cele petrecute în ziua de 11 mai să nu rămână nedescoperit:

„Toată lumea a citit ieri telegramele trimise din Galați ziarelor din capitală. Toată lumea s-a putut convinge că atrocitățile comise de guvern sau, ca se zicem mai bine, de d[omnul] ministru de interne și de complicele său de la Tecuci au întrecut orice măsură. Nici la Teleorman, nici la Vâlcea, nici la Botoșani, nici la Dorohoi, nici la Iași nu s-au întâmplat atâtea cruzimi. Nicăieri desfrâul guvernului n-a fost atât de complect. Nicăieri impudența și sălbăciea n-a ajuns la această culme.

Și, la Galați, s-a mai dat pe față o schimbare în procedurile guvernamentale, schimbare vrednică de notat. Până acuma, bătăușii de la ministere, de la prefecturi, din magistratura și de pe uliță se mulțumeau a lovi, a persecuta, a închide pe membri mai puțin importanți ai opoziției, crezând că îi vor putea învinui mai lesne cu crime imaginare și că nimeni nu le va lua apărarea. Când s-a văzut însă perfectă comunitate de suflet între noi toți, vitejia cu care opoziția întregă lua apărarea celui mai neînsemnat dintre membrii ei, atunci a început o eră nouă. Guvernul nu s-a lăsat de sistemul bătăilor, al persecuțiilor și al închisorii. Dar cu mult spirit practic a decis ca să lovească, de acuma înainte, drept la cap. A hotărât ca, de azi încoace, să aresteze, să împuște, să nimicească mai ales pe bărbații cei mai eminenți din opoziție. [...]

Să nu așteptăm ajutor decât de la noi înșine. Și acest ajutor va fi mai puternic decât oricare altul dacă vrem și dacă știm să luăm o decizie energică. Șefii noștri să meargă la Galați, o cerem cu stăruință de la dâșii. Să mergem împreună cu șefii noștri, să-i înconjurăm, pe când ei vor încuraja prin prezența lor pe cei asupriți, vor căuta să distrugă prin ascendentul lor primejdioasele mreje ce se întind împrejurul amicilor noștri.

⁵⁰ M. Deșliu, „Afacerea de la Galați. Depeșele noastre particulare. Iată prima telegramă pe care ne-o trimite amicul nostru d[omnul] M. Deșliu, care după cum am anunțat a plecat aseară la Galați”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 439, 13 (25) mai 1887, p. 3.

Și dacă guvernul vrea să reînceapă atunci atrocitățile lui, zece se vor ridica unde a căzut unul și colectivii vor găsi cu cine să vorbească, și chiar mai departe, dacă poftesc.”⁵¹

Ziarul din 16 mai anunța eliberarea din arest a lui C. Ressel după ce organele de anchetă au descoperit că o altă persoană este cea care a tras cu revolverul în ziua de 11 mai:

„Bătăușii, știind că d[omnul] Xente este secretarul d[omnului] Robescu, l-au luat la goană și d[umnea]sa a intrat în sala de vot, neavând pe unde scăpa și sperând ca cel puțin să fie protejat de președinte. Bătăușii alergând după dânsul în sala de vot, d[umnea]sa a căutat să sară pe fereastră; deja spărsese geamurile, când fu oprit de giurgiuevele care erau solide și, astfel, a căzut înapoi în odaie.

Atunci, o droaie de bătăuși s-au repezit asupra-i și cu bâte l-au lovit într-un mod îngrozitor.

În acel moment, d[omnul] Xente, ca să scape, a tras trei focuri de revolver.”⁵²

În același număr al ziarului se arată că „o comisie a presei” a plecat la Galați, „pentru a face o anchetă asupra celor petrecute și pentru a manifesta simpatiile presei independente din Capitală pentru cea din Galați și în special pentru d[omnul] Ressel, distinsul nostru amic și colaborator.”⁵³ Din *comisia presei* făceau parte Vintilă Rosseti (*Românul*), G. Lahovari (*L'Indépendance Roumaine*), G. Palladi (*Națiunea*), D. Roco (*România*), Alecu A. Balș și M. Deșliu (*Epoca*). Tot aici se mai arată și că reprezentanții „comitetului central al opozițiunii, care au fost la Galați pentru a se încredința prin ei înșiși despre starea lucrurilor de acolo, s-au reîntors azi în București.”⁵⁴ Aceștia au adus cu ei de la Galați o bucata din bâta cu care a fost bătut Xente, pe care au așezat-o la o fereastră a redacției *Epoca*, pentru ca toți trecătorii de afară să poată vedea *corpul delict*. În pagina 3 se anunța că „dirigentul oficiului telegrafic din Galați, d[omnul] Nițulescu, va fi mutat în Dobrogea, ca măsură disciplinară pentru că a fost prea liberal în transmiterea depeșelor opoziție.”⁵⁵

Numărul din 20 mai al *Epocii* era dedicat rezultatelor anchetelor realizate de *delegația comitetului opoziției* și de *comisia presei*. Paginile 1 și 2 erau ocupate aproape în întregime de *afacerea de la Galați*: „Atât presa independentă cât și șefii opoziției publică un raport despre faptele petrecute la Galați în ziua de 11 mai. Opinia publică va putea acuma să se lumineze pe deplin; răspunderile și pedepsele care se cuvin fiecăruia se vor putea stabili.”⁵⁶ Informații referitoare la această chestiune mai conținea, însă, și pagina 3, ultima pagină rezervată redacției.

Cele două *anchete* reluau, de fapt, în mare măsură, informațiile publicate în paginile *Epocii* în perioada 12 – 19 mai. Iată, mai întâi, un fragment din *ancheta delegațiilor comitetului opoziției*:

„Triste evenimentele întâmplăte cu ocaziunea ultimelor alegeri din Galați au mișcat, cu drept cuvânt, țara întreagă.

Dizolvarea Consiliului comunal în care opozițiunea obținuse majoritatea; atâtea alegeri consecutive din care ea a ieșit triumfătoare; succesul ei strălucit în ajunul chiar al zilei de 11 mai, ne-au convins pe toți că guvernul era redus să împiedice orice luptă electorală.

Opinia publică era formală.

⁵¹ Alecu A. Balș, „Datoria opoziției”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 440, 14 (26) mai 1887, p. 1.

⁵² *** „Afacerea de la Galați”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 441, 16 (28) mai 1887, p. 1.

⁵³ *** „Informațiuni”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 441, 16 (28) mai 1887, p. 2.

⁵⁴ Ibidem, p. 2.

⁵⁵ *** „Ultime informațiuni”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 441, 16 (28) mai 1887, p. 3.

⁵⁶ *** „Autorii intelectuali”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 444, 20 mai (1 iunie) 1887, p. 1.

Cu toate acestea, opozițiunea s-a crezut datorare să cerceteze de aproape faptele și subsemnații, în numele comitetelor ei, ne-am dus în ziua de 14 mai în Galați. [...]

Ce se întâmplase? Administrațiunea, convinsă ca nu mai poate susține lupta electorală, se hotărâse a pune pe opozițiune în imposibilitate de a vota. În dimineața de 11 mai, niciun sergent de oraș nu era pe străzi. Împreună cu câțiva oameni fără căpătâi, ei fuseseră întocmiți în bande de bătăuși sub conducerea comisarilor de poliție.⁵⁷

Informațiile furnizate de această anchetă erau întărite de cele prezentate în *ancheta presei*.⁵⁸ Cele două anchete conțineau probe solide (certIFICATE medicale și declarații) referitoare la evenimentele brutale petrecute pe 11 mai 1887.

În 21 mai, *Epoca* anunța că domnii „Ressu, Robescu, Nicu Catargiu, Gh. Mihăilescu și alții sunt dați în judecată, pentru că au comis delictul prevăzut de art. 95 Codul Penal, adică că prin atrupamente și violențe au împiedicat alegătorii a-și exercita dreptul lor.”⁵⁹

Afacerea de la Galați s-a aflat pe prima pagină a ziarului din 13 până în 21 mai. După această dată, intensitatea campaniei provocate de „afacerea de la Galați” a tot scăzut.

5.3. „Omul periculos” și „teroarea de la Galați”

În 13 mai, sub titlul „Teroare la Galați”, ziarul *Lupta* publica mai multe texte care relatau luptele dintre „bandele de ciomăgași” și alegătorii gălățeni. Și aici erau indicate autoritățile de la București ca fiind răspunzătoare pentru cele petrecute, în data de 11 mai, la Galați. Direcția urmată de gazetarii de la *Lupta* era asemănătoare cu cea a *Epocii*. Totuși, redactorii *Luptei* păreau că sunt mai interesați de procesul directorului lor, G. Panu, care era acuzat de autorități că l-ar fi ofensat pe rege, dând, parcă, o atenție mai redusă *afacerii de la Galați*.

La 1 aprilie 1887, *Lupta* publica mai multe articole ce aveau menirea de a demonstra „desfrâul regimului”. Printre aceste articole se afla și „Omul periculos”, un text nesemnat ce era plasat în a treia coloană. Iată un fragment din acesta:

„Jeri seară, o nelegiuire și o trădare a intereselor țării s-a comis de guvern și de Cameră în condițiile cele mai nedemne. S-a votat autorizarea ca guvernul să poată încheia convenție provizorie cu Austro-Ungaria.

Instigatorul acestei manoperi, omul care a impus voința sa străină ministerului și Cameriei, este acea ființă care de ani este la noi instrumentul străin, este acel personaj egoist și ne iubitor de țară care se numește rege și care în realitate nu este decât când o catană nemțească, când un ulan prusian.”⁶⁰

Articolul, pe care G. Panu și-l va asuma într-un text publicat în 13 mai,⁶¹ îi va aduce directorului ziarului *Lupta* o condamnare la executarea a 2 ani de închisoare și la plata unei amenzi în valoare de 5 mii de lei.⁶² Acest deznodământ îl va determina pe G. Panu să fugă din țară.⁶³

⁵⁷ D. Bratianu, G. Vernescu, Gr. Peucescu, P. Buescu, A. Vericeanu, N. Fleva, G. Pallade, Al. Djuvara, „Ancheta delegaților comitetului opoziției”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 444, 20 mai (1 iunie) 1887, p. 1.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ *** „Afacerea de la Galați. Primum din Galați următoarea telegramă asupra căreia atragem atențiunea cititorilor. 19 mai, orele 6 seara”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 445, 21 mai (2 iunie) 1887, p. 1.

⁶⁰ *** „Omul periculos”, în *Lupta*, anul IV, nr. 218, ediția întâi, 1 aprilie 1887, p. 1.

⁶¹ G. Panu, „Rezultatul final”, în *Lupta*, anul IV, nr. 251, ediția întâi, 13 mai 1887, p. 1.

⁶² *** „Procesul nostru”, în *Lupta*, anul IV, nr. 254, ediția întâi, 17 mai 1887, p. 1.

⁶³ *** „Plecarea d-lui Panu”, în *Lupta*, anul IV, nr. 257, ediția întâi, 21 mai 1887, p. 1.

Revenind la cele petrecute la Galați, se poate observa cu ușurință că limbajul în care scriau cei de la *Lupta* era unul de-a dreptul brutal, total diferit de cel utilizat în *Epoca*, unde limbajul nu atingea trivialul, iar îndemnurile la *lupta* se făceau într-un mod potolit:

„Trebuia acest mizerabil guvern ca să caute să spargă cu violență cetatea opoziției din țară, nu se putea ca un Radu Mihai și ceilalți să nu caute a-și răzbuna pe cetățenii demni și independenți din Galați.

Telegrama primită ieri de noi, trecută prin controlul oficiului telegrafic, deja lasă să se înțeleagă că lucruri grave se petrec la Galați.

Astăzi, o lumină sinistă este făcută asupra celor petrecute la Galați cu ocazia alegerilor comunale. [...] Atâta așteaptă poliția, jandarmeria și guvernul. Un foc de revolver s-a slobozit, un bătaș s-a rănit; ei bine iată-i pe cei din opoziție prinși, și-a zis poliția, iată-i prinși întocmai ca cei de la Râmnicu Vâlcea, întocmai ca cei de la Botoșani etc. [...] O teroare grozavă începu a domni asupra Galaților. Arestări, percheziții pe la domiciliu, bătăi și maltratări în stradă, tot ce un guvern compus din o mână de mizerabili poate face, făcu acest detestat guvern. [...] În față acestei sălbăticii, țara, ca un singur om, trebuie să se scoale. Să ne armăm și să lovim nu în soldați, nu în agenții poliției, ci în mizerabilii care comandă asemenea infamii, în mizerabilii de aicea, de la centru, în secătura de Stătescu, în Radu Mihai, în Brătianu, în Sturza, în toată șleahă. [...] Ei bine, să nu lăsăm să se comită această crimă. Dacă nu ne putem scula în masă, să ne sculăm câți putem; dacă nu îi putem lovi pe toți deodată, să-i lovim în detaliu; este lupta de moarte care trebuie începută cu acești mizerabili.

În locul bătașului rănit sau mort de la Galați, trebuie să cadă sinistrul bătrân, sau Stătescu, sau alt vinovat din colectivitate.

Dacă acest obicei s-ar fi început de acum câțiva ani, nu s-ar fi văzut cele ce vedem. [...] Pe dânșii deci! Trebuie sărit asupra lor ca asupra unor animale urâcioase și rău făcătoare”⁶⁴

Instigarea la violență este mai mult decât evidentă. Dacă cei de la *Epoca* par mai stăpâni pe ceea ce înseamnă arta de a jongla în pagina cu genurile jurnalistice, cei de *Lupta* au ca principală armă limbajul tăios, excesiv de violent uneori. Redactorii *Luptei* nu-l cruță nici măcar pe cel ucis în timpul evenimentelor violente de la Galați, punându-l pe acesta într-o lumină mai puțin prielnică. Marile păcate ale *bătașului Dinică Stănică* erau acelea că nu avea copii și că era *căsătorit, pentru a doua oară, cu o femeie în vârstă*.

Lupta îl indică ca principal responsabil pentru cele petrecute la Galați pe rege. Vina lui Carol I ar fi fost aceea de a fi permis instalarea în fruntea țării a unor nepricepuți în ale guvernării. Unul dintre acești *nepricepuți* era ministrul de interne de la acea dată:

„Cu Radu Mihai nu este de glumit în această privință. Omul își aduce foarte bine aminte de vremea când în ianuarie umbla cu pantaloni de dril și în iulie cu pălărie de astrahan, pentru ca să se ție cu furie de hățurile puterii.

Afară de aceasta, chiar de felul său, dânșul n-are niciun fel de scrupul. Un cartofor și un cinic, un om care s-a îmbogățit cum a dat D[umne]zeu și fondurile secrete, o natură de aventurier, un imoral în toată puterea cuvântului, iată omul care guvernează astăzi țara ca un stăpân absolut.

Dacă am ajuns a fi dați și pe mâna unui Radu Mihai ca să ne joace ca pe niște păpuși, în rău hal am ajuns.

Niciodată un suveran n-a îndrăznit să își bată mai rău joc de o țară, decât își bate joc de noi străinul de pe tronul României.

⁶⁴ *** „Teroare la Galați”, în *Lupta*, anul IV, nr. 251, ediția întâi, 13 mai 1887, p. 1.

Acest venetic cu instincturi de cămătar, își bate joc și de România, și de națiune, și de dreptate și de tot și habar nu are dacă prin actele lui nesocotește și insultă opinia publică a țării care-l îndoapă de atâția amari de ani.”⁶⁵

Și *Lupta* și-a rezervat numărul din 20 mai anchetelor realizate de *delegația comitetului opoziției* și de *comisia presei*. Din paginile aceleiași gazete mai aflăm că, la aproape trei săptămâni de la izbucnirea „afacerii de la Galați”, rezultatele anchetei făcute de reprezentanții Guvernului încă nu erau cunoscute de public.⁶⁶

5.4. O abordare mai domolită

O atitudine mai puțin patimașă găsim la *România liberă*. Pe lângă faptul că nu a acordat prea mult spațiu „afacerii de la Galați”, ziarul încerca și să lase impresia că este doar un observator imparțial, care așteaptă ca autoritățile să facă lumină asupra celor petrecute la 11 mai:

„Scenele petrecute în Galați cu ocaziunea alegerii colegiului II de județ ne întristează. Ele au, din nenorocire, o semnificație mai mare decât am vrea să aibă, căci asemenea scene s-au petrecut într-adevăr prea de multe ori în vremea din urmă. Scenele din Galați, după informațiunile venite pând acum, pare că nu trebuie să le atribuim numai unei înfierbințeli întâmplătoare, unei ciocniri între alegători de păreri contrarii. Nu ne vom grăbi să facem guvernul vinovat de cele petrecute; dar credem că se poate afirma fără teamă de greșeală, că bătăușii erau organizați. Organizați de candidații guvernamentali sau de administrație? La această întrebare așteptăm răspunsul.

Până la răspuns, vom zice însă: este regretabil că administrațiunea poate fi bănuită că a comis o asemenea faptă. Este regretabil că tocmai autoritatea însărcinată să reprezinte legea, să fie bănuită că disprețuiește cu cinism legea.”⁶⁷

România liberă publică *ancheta presei* în numărul din 21 mai 1887. În aceeași ediție este publicat un articol în care i se cere Guvernului să ia măsuri împotriva celor care au provocat evenimentele de la Galați:

„Evenimentele din Galați au produs în țară o mare emoțiune. Cei însărcinați cu paza legii au organizat bande de bătăuși pentru a împiedica pe cetățeni să-și exercite dreptul lor de alegători. Nu mai încapе îndoială în această privință, în urma anchetelor făcute de redactorii câtorva ziare din Capitală și de delegații opozițiunii, administrația pe față, un procuror general mai laturalnic, s-au făcut vinovați de cruzimi revoltătoare. Acești oameni nu au fost opriți în comiterea crimei nici de considerațiunea datoriilor ce le impune funcțiunea lor, nici de sentimentul de lealitate. Ei sunt dar de două ori vinovați. [...] Dacă guvernul nu pune în urmărire pe autorii bătăilor din Galați, atunci el se acoperă singur de rușine, probând, în cel mai bun caz pentru dânsul, că tolerează asemenea orori și nu caută a le pune sfârșit.”⁶⁸

Rolul, deloc combatant, pe care *România liberă* și-l asumă în acest caz este, mai degrabă, acela de sfătuitor al guvernului. După *România liberă*, miniștri deveneau vinovați de cele petrecute la Galați doar în cazul în care aceștia nu făceau nimic pentru ca adevărații faptuitori să-și primească pedeapsa.

5.5. Intervertirea adevărului

„Afacerea de la Galați” are o cu totul altă înfățișare în paginile *Telegrafului*. Acest ziar a reacționat destul de greu, publicând abia pe 14 mai ceva despre evenimentele din 11 mai.

⁶⁵ *** „Radu Mihai la interne”, în *Lupta*, anul IV, nr. 255, ediția întâi, 18-19 mai 1887, p. 1.

⁶⁶ *** „Ancheta de la Galați”, în *Lupta*, anul IV, nr. 263, ediția a doua, 30 mai 1887, p. 1.

⁶⁷ *** „București, 13 mai 1887”, în *România liberă*, anul XI, nr. 2920, 14 (26) mai 1887, p. 1.

⁶⁸ *** „București, 20 mai 1887”, în *România Liberă*, anul XI, nr. 2925, 21 mai (2 iunie) 1887, p. 1.

Conform relatărilor din *Telegraful*, aproape tot ceea ce a scris presa de opoziție despre evenimentele de la Galați era neadevărat:

„La 11 curent, înaintea de 9 ore, o bandă de bătauși năvăli asupra alegătorilor adunați la primăriei, cu intențiunea vădită de a intimida pe alegătorii liberali de la urnă; alegătorii văzându-se în pericol, dacă ar fugi, în loc să fugă, au făcut rezistență!

Întăririle de bătauși cu d[omnul] Robescu în frunte erau pe drum, când opoziția a început a deschide un foc de revolvere formidabil asupra alegătorilor, care în disperarea lor nu mai băgară în seamă gloanțele și începură a ataca pe agresori cu tot ce putură găsi prin curtea primăriei.

D[om]nii Resu, Sânge Alb, Pacu, Senti, Istrati au dat mai multe lovituri *de revolver* asupra alegătorilor. Două lovituri de revolver au fost descărcate asupra nenorocitului Dinică Stănică, care, dus la spital după două ore, și muri! [...] Revolvere s-au luat de la d[omnii]: Resu, Pacu, Sânge-Alb, Senti, Istrati etc., care au și fost arestați.

Chiar membrii din opoziție declară că peste 50 dintre ei ai fost înarmați cu revolvere.”⁶⁹

Informațiile prezentate de presa opoziției erau etichetate drept „minciuni”.⁷⁰ Cele două anchete prezentate de presa de opoziție erau considerate părtinitoare. Li se reproșa celor care le-au realizat că, lăsându-se conduși de ură, nu i-au ascultat pe toți cei implicați în *evenimentele triste de la Galați*, ci doar pe unii.⁷¹ Redactorii *Telegrafului* avertizau cititorii că presa opoziției, credincioasă unui sistem care *intervertește adevărul*, pentru a induce în eroare cititorii, „pentru a răspândi calomnia și a propaga în străinătate, mai cu seamă, fel de fel de știri tendențioase, urmează a tipări cele mai mari închipuiri asupra evenimentelor din Galați.”⁷²

5.6. Măcel pe străzile Galațiului

Nici *Voința națională* nu a acordat prea multă atenție „afacerii de la Galați”. Aici, abordarea a fost, parcă, mai spectaculoasă ca în cazul *Telegrafului*. Articolele și știrile publicate pe marginea celor întâmplare la 11 mai păreau că relatează, mai de grabă, începutul unui război civil: „Un lucru iarăși pe care nu-l poate tăgădui nimeni este că cea mai mare parte din membrii opoziției au venit la alegeri înarmați cu revolvere, pe care le-au descărcat atât în curte, cât și chiar în sala de alegeri. Nu un om prin urmare a tras din întâmplare în altul, ci întreaga opoziție a venit înarmată în scopul de a intimida, mai întâi, pe alegătorii liberali și, apoi, la nevoie, chiar de a-i suprima.”⁷³ După scenariul sugerat cititorilor de *Voința națională*, oameni străini de Galați, tocmiți de „opoziția unită”, au năvălit peste alegătorii Partidului Național Liberal, trăgând zeci de focuri de revolver: „Comuna Galați dispune de niște venituri care se urcă la suma de 1.100.000 lei. Lesne ne putem explica, prin urmare, ardoarea cu care s-au aruncat în lupta electorală acei care consideră acest milion ca o pradă bună de împărțit între tovarăși. [...] S-au organizat în bandă de bătauși, au împărțit 50 de revolvere pe la partizani și pe la oameni năimiți, ca străinul Xenti, și cu toții împreună s-au repezit asupra adversarilor.”⁷⁴ Principală preocupare a gazetei era să dezmințim informațiile furnizate de *Epoca*.

Lupta dintre *Voința națională* și *Epoca* nu s-a rezumat, însă, la articolele și știrile publicate de cele două ziare. În ediția din 31 mai a *Epocii*, într-o notă poziționată în jumătatea de sus a primei coloane, se anunța că Nicolae Gr. Filipescu și Alecu A. Balș, doi dintre cei mai

⁶⁹ *** „Opoziția din Galați”, în *Telegraphul*, ediția întâi, anul XVIII, nr. 4466, 14 mai 1887, p. 1.

⁷⁰ *** „Informațiuni”, *Telegraful*, anul XVIII, nr. 4467, 16 mai 1887, p. 1.

⁷¹ *** „București, vineri 22 mai”, în *Telegraphul*, ediția întâia, anul XVIII, nr. 4472, 23 mai 1887, p. 1.

⁷² *** „București, marți 26 mai”, în *Telegraphul*, ediția întâia, anul XVIII, nr. 4474, 27 mai 1887, p. 1.

⁷³ *** „Crima de la Galați”, în *Voința națională*, anul IV, nr. 823 (B), 16 (28) mai 1887, p. 1.

⁷⁴ *** „Situațiunea Galaților” în *Voința națională*, anul IV, nr. 824 (B), 17 (29) mai 1887, p. 1.

importanți redactori ai gazetei, au fost întemnițați la Penitenciarul Văcărești, pentru vina de a fi *luptători devotați ai legalității*.⁷⁵ În aceeași ediție era publicat și textul intitulat „Văcărești”, în care erau făcute următoarele precizări: „Curtea de Casațiune a respins ieri recursul lui Filipescu și Balș, care rămân, prin urmare, osândiți în mod definitiv la câte patru luni de închisoare pentru palma administrată de Balș lui Nicu Xenopol de la V[oința] N[ațională].”⁷⁶ Cei doi au fost condamnați și la plata unor despăgubiri civile, în valoare de 5000 de lei.⁷⁷

6. Concluzii

Urmărind relatările celor cinci ziare, putem spune că fiecare dintre aceste publicații are propriul său adevăr. Dacă într-un ziar opoziția de la Galați era victima bandelor organizate de guvern, în altul se arăta că liderii opoziției, înarmați cu revolve, goneau pe străzile orașului după adversarii lor politici și votanții acestora. Situații de acest fel întâlnim însă și astăzi. S-a întâmplat recent ca un protest stradal la care au participat mai multe zeci de mii de bucureșteni să fie etichetat de o televiziune drept „luptă anti-corupție”, iar o altă televiziune să prezinte același protest drept o încercare de „lovitură de stat”. Cu alte cuvinte, în ciuda câștigurilor de ordin tehnic pe care presa le-a înregistrat în ultimile decenii, afirmațiile făcute de C. Rădulescu-Motru în urmă cu mai bine de o sută de ani par că încă mai sunt valabile.

BIBLIOGRAPHY:

Volume:

Bacalbașa, C., *Bucureștii de altădată (Vol. II: 1885-1900)*, București, Editura Ziarului „Universul” Soc. Anonimă, 1928;

Bacalbașa, C., *Ziaristica română din zilele noastre*, în N. Iorga, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916*, București, Atelierele Societății Anonime „Adevărul”, 1922;

Bertrand, Claude-Jean, *Tipologia mijloacelor de informare în masă*, în Claude-Jean Bertrand, *O introducere în presa scrisă și vorbită*, Prefață de Claude-Jean Bertrand, Traducere coordonată de Mirela Lazăr, Polirom 2001;

de Botton, Alain, *Știrile. Manualul utilizatorului*, Traducere din engleză de Radu Paraschivescu, București, Humanitas, 2015;

Brielmaier, Peter, Eberhard Wolf, *Ghid de tehnoredactare. Punerea în pagină a ziarelor și revistelor*, Traducere de Viaceslav Odobescu, Iași, Polirom, 1999;

Costescu, George, *Bucureștii Vechiului Regat*, București, Editura „Universul”, 1944;

Goga, Octavian, *Mustul care fierbe*, București;

Panu, G., *Portrete și tipuri parlamentare*, București, Tipografia „Lupta”, 1892;

Patterson, Thomas E., *The American Democracy*, McGraw-Hill, Inc, Second edition, 1994;

Rădulescu-Motru, C., *Adevăr și minciună. Psihologia martorului*, București, Editura Librăriei Leon Alcalay;

Șăineanu, Lazăr, *Dicționarul Universal al Limbii Române*, Ediția a VIII-a, Revăzut și adăugit la ediția a VI-a, Editura „Scrisul Românesc”, 1929;

⁷⁵ *** *Epoca*, anul II, nr. 452, a doua edițiune, 31 mai (12 iunie) 1887, p. 1.

⁷⁶ Ioan G. Miculescu, „Văcărești”, în *Epoca*, anul II, nr. 452, a doua edițiune, 31 mai (12 iunie) 1887, p. 1.

⁷⁷ *** „Procesul Balș-Filipescu”, în *Voința Națională*, anul IV, nr. 834 (B), 31 mai (12 iunie) 1887, p. 2.

Teodorașcu, Fănel, *Pamfil Șeicarul*, București, Ars Docendi, 2014.

Articole:

Balș, Alecu A., „Datoria opoziției”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 440, 14 (26) mai 1887;

Hodoș, Alexandru, „Un început de opinie publică”, în *Țara Noastră*, anul IV, nr. 43, 28 octombrie 1923;

Mille, Const., „Introducerea mașinelor de cules în România”, în *Almanahul graficeii române 1925*, Craiova, Editura Grafica Română;

Bratianu, D., **Vernescu**, G., **Peucescu**, Gr., **Buescu**, P., **Vericeanu**, A., **Fleva**, N., **Pallade**, G., **Djuvara**, Al., „Ancheta delegaților comitetului opoziției”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 444, 20 mai (1 iunie) 1887;

Panu, G., „Rezultatul final”, în *Lupta*, anul IV, nr. 251, ediția întâi, 13 mai 1887;

Robescu, G.C., „Informațiuni - Primim de la Galați următoarea telegramă de la d[omnul] deputat G. Robescu”, în *Epoca*, a doua ediției, anul II, nr. 438, 12 (24) mai 1887;

Miclescu, Ioan G., „Văcărești”, în *Epoca*, anul II, nr. 452, a doua edițiune, 31 mai (12 iunie) 1887;

Deșliu, M., „Afacerea de la Galați. Depeșele noastre particulare. Iată prima telegramă pe care ne-o trimite amicul nostru d[omnul] M. Deșliu, care după cum am anunțat a plecat aseară la Galați”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 439, 13 (25) mai 1887;

Fleva, N., „Alegerile sub colectivști”, în *Epoca*, a doua ediției, anul II, nr. 438, 12 (24) mai 1887;

Ressu, **Fulger**, **Mihăilescu** și **Robescu**, „Succesul de la Galați”, în *Epoca*, a doua ediției, anul II, nr. 438, 12 (24) mai 1887;

*** „Afacerea de la Galați. Primim din Galați următoarea telegramă asupra căreia atragem atențiunea cititorilor. 19 mai, orele 6 seara”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 445, 21 mai (2 iunie) 1887;

*** „Afacerea de la Galați”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 441, 16 (28) mai 1887;

*** „Ancheta de la Galați”, în *Lupta*, anul IV, nr. 263, ediția a doua, 30 mai 1887;

*** „Autorii intelectuali”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 444, 20 mai (1 iunie) 1887;

*** „București, 13 mai 1887”, în *România liberă*, anul XI, nr. 2920, 14 (26) mai 1887;

*** „București, 20 mai 1887”, în *România Liberă*, anul XI, nr. 2925, 21 mai (2 iunie) 1887;

*** „București, marți 26 mai”, în *Telegraphul*, ediția întâia, anul XVIII, nr. 4474, 27 mai 1887;

*** „București, vineri 22 mai”, în *Telegraphul*, ediția întâia, anul XVIII, nr. 4472, 23 mai 1887;

*** „Crima de la Galați”, în *Voința națională*, anul IV, nr. 823 (B), 16 (28) mai 1887;

*** „Cum se face o revistă”, în *Realitatea Ilustrată*, anul X, nr. 500, 19 august 1936;

*** „Informațiuni”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 441, 16 (28) mai 1887;

*** „Informațiuni”, *Telegraful*, anul XVIII, nr. 4467, 16 mai 1887;

*** „Omul periculos”, în *Lupta*, anul IV, nr. 218, ediția întâi, 1 aprilie 1887;

*** „Opoziția din Galați”, în *Telegraphul*, ediția întâi, anul XVIII, nr. 4466, 14 mai 1887;

*** „Plecarea d-lui Panu”, în *Lupta*, anul IV, nr. 257, ediția întâi, 21 mai 1887;

- *** „Procesul Balș-Filipescu”, în *Voința Națională*, anul IV, nr. 834 (B), 31 mai (12 iunie) 1887;
- *** „Procesul nostru”, în *Lupta*, anul IV, nr. 254, ediția întâi, 17 mai 1887;
- *** „Radu Mihai la interne”, în *Lupta*, anul IV, nr. 255, ediția întâi, 18-19 mai 1887;
- *** „Situațiunea Galașilor” în *Voința națională*, anul IV, nr. 824 (B), 17 (29) mai 1887;
- *** „Slujirea opiniei publice”, în *Țara Noastră*, anul II, nr. 31, 27 iulie (9 august) 1908;
- *** „Teroare la Galași”, în *Lupta*, anul IV, nr. 251, ediția întâi, 13 mai 1887;
- *** „Terorismul de la Galași”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 439, 13 (25) mai 1887;
- *** „Ultime informațiuni”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 441, 16 (28) mai 1887;
- *** „Ultimele informații - Afacerea de la Galași”, în *Epoca*, a doua ediției, anul II, nr. 438, 12 (24) mai 1887;
- *** „Unde mergem”, în *Epoca*, A doua ediție, Anul II, nr. 439, 13 (25) mai 1887;
- *** *Epoca*, anul II, nr. 452, a doua edițiune, 31 mai (12 iunie) 1887.